

Manöverkrigföringens indirekta och direkta metod

En studie i fördelningen av dessa vid flyginsatser under
Operation Desert Storm

Uppsats i Krigsvetenskap

Vårterminen 2009

Författare: Goran Deretić

Handledare: Anders Kruse

Abstract

Deretić, Goran, Cadet, Swedish Armed Forces

The manoeuvre warfare's indirect and direct approach

A fundamental part of the manoeuvre warfare, which the Swedish Armed Forces use, is indirect and direct approach. But since Sweden has not been in a war for a long time I decided to write this essay with the purpose to create a basis of further understanding of how to use indirect and direct approach during manoeuvre warfare. To do this I have tried to answer the following question:

- How are the indirect and direct approach divided in air raids in wars during the 1990s?

To answer this question I made a case study on Operation Desert Storm, where I first analysed which approach the allied forces used on the different targets. After that I made a research on how many attacks and missions they made on each target. The results showed among others that even though most of the targets were critical vulnerabilities, on which the indirect approach was used, the most part of the attacks were made using the direct approach.

Keywords:

Indirect approach, direct approach, Operation Desert Storm

Deretić, Goran, Kadett, Försvarmakten

Manöverkrigföringens indirekta och direkta metod

En av huvuddelarna i manöverkrigföringen, som Försvarmakten nyttjar, är indirekt och direkt metod. Men då Sverige inte har varit i krig på väldigt länge så beslöt jag att skriva denna uppsats i syfte att skapa ett underlag för en ökad förståelse för nyttjandet av indirekt och direkt metod vid manöverkrigföring. För att göra detta så försökte jag svara på följande fråga:

- Hur ser fördelningen mellan indirekt och direkt metod ut vid flyginsatser i krig under 1990-talet?

För att få ett svar på frågan så gjorde jag en fallstudie på Operation Desert Storm där jag först analyserade vilken metod de allierade styrkorna använde mot de olika anfallsmålen. Efter detta gjorde jag en undersökning i hur många anfall och uppdrag som genomfördes mot varje mål. Resultaten visade bland annat att även om de flesta målen var kritiska sårbarheter, där indirekt metod nyttjades, så gjordes de flesta anfallen med direkt metod.

Nyckelord:

Indirekt metod, direkt metod, Operation Desert Storm

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	7
1.1	MOTIV FÖR ÄMNESVALET	7
2	BAKGRUND	8
2.1	TIDIGARE FORSKNING	9
2.2	SYFTE.....	9
2.3	PROBLEMFÖRMULERING	9
3	METOD	10
3.1	FALLSTUDIE	10
3.2	AVGRÄNSNINGAR	10
3.3	HISTORISKA KÄLLOR.....	12
3.3.1	<i>Lt-Col. Jeffrey McCausland.....</i>	<i>12</i>
3.3.2	<i>Kevin Don Hutchison.....</i>	<i>13</i>
3.3.3	<i>A. Bin, R. Hill, A. Jones.....</i>	<i>14</i>
4	TEORETISK BAKGRUND.....	15
4.1	CENTRALA BEGREPP.....	15
4.1.1	<i>Indirekt metod.....</i>	<i>17</i>
4.1.2	<i>Hur kan indirekt metod tillämpas av förband?.....</i>	<i>22</i>
4.1.3	<i>Direkt metod.....</i>	<i>22</i>
4.1.4	<i>Hur kan direkt metod tillämpas av förband?.....</i>	<i>23</i>
4.2	ANALYSVERKTYG	24
4.2.1	<i>Indirekt metod som analysverktyg</i>	<i>24</i>
4.2.2	<i>Direkt metod som analysverktyg.....</i>	<i>24</i>
5	RESULTAT	26
5.1	KORT OM OPERATION DESERT STORM.....	26
5.2	PLANERAD INDIREKT OCH DIREKT METOD UNDER FÖRSTA FASEN	27
5.3	PLANERAD INDIREKT OCH DIREKT METOD UNDER ANDRA FASEN	29
5.4	PLANERAD INDIREKT OCH DIREKT METOD UNDER TREDJE FASEN.....	31
5.5	GENOMFÖRD INDIREKT OCH DIREKT METOD UNDER HELA OPERATIONEN	32
5.6	SAMMANFATTNING AV INDIREKT OCH DIREKT METOD UNDER OPERATIONEN	37
5.6.1	<i>Planeringsfaserna.....</i>	<i>37</i>
5.6.2	<i>Genomförandefaserna</i>	<i>37</i>
6	DISKUSSION.....	38
6.1	INDIREKT OCH DIREKT METOD UNDER PLANERINGSFASERNA.....	38
6.2	INDIREKT OCH DIREKT METOD UNDER GENOMFÖRANDEFASERNA.....	41
6.3	TILLFÖRLITLIGHET	45
6.4	FORTSATT FORSKNING	46
7	LITTERATUR- OCH KÄLLFÖRTECKNING	47

1 Inledning

Det är väldigt viktigt för Försvarsmakten att dra erfarenheter av krig. Även om vi själva inte deltar i ett sådant så måste utvecklingen föras framåt. Försvarsmakten har inte råd att halka efter andra nationers försvarsmakter, följderna av sådant kan leda till ett utvecklat och otillräckligt försvar. Det enda sättet att inte hamna i ett sådant läge är genom att studera krig och krigföring samt dra erfarenheter och slutsatser från andra nationer. Genom tillämpning av dessa erfarenheter kan man utveckla och förbättra Försvarsmaktens krigföringsförmåga.

En del av manöverkrigföringen, som Försvarsmakten tillämpar, bygger på nyttjandet av indirekt och direkt metod. Men hur ska vi i Försvarsmakten få en högre förståelse för ämnet? Hur ska vi bli bättre på vår krigföring utan att kriga? Exempelvis genom att studera andra nationer som har nyttjat manöverkrigföringens indirekta och direkta metod och ta till vara deras erfarenheter och slutsatser för att sedan applicera det på våra förband.

1.1 Motiv för ämnesvalet

Jag har valt att skriva om fördelningen mellan indirekt och direkt metod i krig under 1990-talet. Mitt val av ämne bygger mycket på tidigare studier på Militärhögskolan i Halmstad där jag studerade indirekt och direkt metod. Under studietiden väcktes mitt intresse för dessa delar inom manöverkrigföring. Jag kände dock att jag saknade kunskap om deras tillämpningsområde och hur de faktiskt användes i modern krigföring. Min önskan är nu att gå djupare inom ämnet och granska hur en eventuell fördelning av indirekt och direkt metod ser ut i krig under 1990-talet.

2 Bakgrund

Manövertänkande syftar till att uppnå avgöranden genom att åstadkomma *systemchock*. Grunden för manövertänkande är att

- tillämpa den *indirekta metoden* och utnyttja *kritiska sårbarheter*
- ständigt sträva efter *initiativet*, vilket underlättas av *uppdragstaktik*.¹

Så står det i Militärstrategisk doktrin angående manövertänkande som är grunden för Försvarsmaktens agerande. Enligt samma doktrin uttrycks också att manövertänkandet är hur vilja och resurser på bästa sätt skall användas för att uppnå uppsatta mål i en konflikt eller annan situation där militära medel används.² En av grundpelarna i manövertänkandet är enligt ovan den indirekta metoden. Men vad är då den indirekta metoden? Kan man bara använda sig av den eller är en kombination av den indirekta och den direkta metoden att föredra? Trots att det kanske är eftersträvansvärt att alltid använda sig av den indirekta metoden så kanske det inte alltid är möjligt. Historien har präglats av många sorters krig. Den indirekta och direkta metoden har därför använts i olika utföranden under krigen. Men hur såg det egentligen ut under krigen på 90-talet? Hur ser egentligen fördelningen ut mellan indirekt och direkt metod i dessa krig? Det är detta jag skall försöka svara på.

Men varför just 90-talet kan man fråga sig? Det har att göra med att fördelningen mellan indirekt och direkt metod troligtvis inte var likadan i gamla utnöttningskrig som den är i dag. Dock så anser jag att 90-talets krig är tillräckligt mycket i närtid för att ge oss en djupare förståelse i dagsläget. Nackdelen som kan uppstå är att det blir lättare att bilda sig en skev uppfattning av metoderna då inte alla användningsområden för indirekt och direkt metod belyses.

2.1 Tidigare forskning

Det finns en C-uppsats skriven av Major Torgeir Byrløkken³ som behandlar den indirekta metodens användning under Operation Iraqi Freedom i vilken han analyserar operationen med hjälp av de grundläggande delarna i den indirekta metoden. I Major Mats Brindsjö's C-uppsats "*Air Power och asymmetri ur ett högteknologiskt perspektiv*"⁴ så kan man läsa om en studie gjord på tre olika konflikter under 1990-talet där han studerat om högteknologi är fördelaktigt att använda i olika nivåer av konflikter. Han har gjort utförliga analyser av viktiga konflikter under 90-talet. En av hans slutsatser efter genomförd studie är att överraskning genom nyttjandet av flygvapnets smygteknik ökade under dessa konflikter samt att det är möjligt att använda sig av strategisk bombning och göra så kallade nålsticksoperationer mot källorna till konflikten för att undvika att sätta in markförband.

¹ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm, Försvarsmakten, 2002) s. 81

² Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm, Försvarsmakten, 2002) s. 81

³ Byrløkken, Torgeir, Major, *Den indirekte metode under operasjon Iraqi Freedom* (Stockholm, Försvarshögskolan, 2004)

⁴ Brindsjö, Mats, Major, *Air Power och asymmetri ur ett högteknologiskt perspektiv* (Stockholm, Försvarshögskolan, 2003)

2.2 Syfte

Syftet med undersökningen är att skapa ett underlag för en ökad förståelse för nyttjandet av indirekt och direkt metod vid flyginsatser.

2.3 Problemformulering

Följande frågeställning skall besvaras:

Hur ser fördelningen mellan indirekt och direkt metod ut vid flyginsatser i krig under 1990-talet?

3 Metod

3.1 Fallstudie

Metoden jag kommer att använda är fallstudie. Då Sverige inte har deltagit i något krig under 1990-talet, så kan jag inte analysera svenska flyginsatser. Således kommer jag att analysera flyginsatser ur FN⁵ istället med inriktning på NATO⁶-styrkorna, då de har deltagit i krig. Dock så anser jag att Sverige håller en någorlunda jämn utbildnings och teknisk standard med NATO-länderna. Sverige håller också på att mer och mer anpassa sig till NATO-standard. Därmed anser jag att valet av att studera en NATO-styrka inte kommer att ha någon större negativ inverkan på mitt arbete.

Nackdelen med denna metod är att det är endast ett fall som beskrivs. Därför vill jag påpeka att slutsatserna jag drar har begränsad generaliserbarhet, med tanke på metodvalet. Fördelen med fallstudie är att jag får ett större djup på arbetet och går därmed inte lika lätt miste om någon viktig information.

3.2 Avgränsningar

Jag kommer att avgränsa mig till hur fördelningen av indirekt och direkt metod ser ut på flyginsatser i krig under 1990-talet. Avgränsningen till flyginsatser syftar till att flyginsatser har större valbarhet vad gäller målval än andra insatser. Flyginsatser kan även lättare välja mellan indirekt och direkt metod då hotnivån mot personalen inte skiljer sig så mycket oavsett vilken metod man väljer, förlustskillnaden är inte så stor. För markförband till exempel så kan personalförlusterna bli mycket större om man använder direkt metod gentemot indirekt metod. Detta innebär således att alla användningsområden inom indirekt metod inte kommer att avhandlas och synen på metoden kommer att bli smalare och inte lika fullständig. Exempelvis så kommer inte psykologisk krigföring i form av media att avhandlas då det är något som sker utanför själva stridssituationerna. Markförbandens och sjöförbandens betydelse för striderna kommer inte heller att analyseras. Nackdelen med detta är att dessa vapenslag ofta har en väldigt stor inverkan i striderna och det blir därmed svårare att förstå hur sambandet mellan flyginsatser och de övriga insatserna fungerar.

Jag kommer även att avgränsa analysen till de fysiska delarna av den indirekta och direkta metoden då de mentala delarna är väldigt svåra att mäta. Att mäta hur många gånger ett förband till exempel utövar överraskning och vilseledning är enligt min bedömning inte genomförbart. Nackdelen med detta är att stora delar av tillämpningen av den indirekta och direkta metoden faller bort och metoderna kan då inte ordentligt sättas in i sin helhet. Jag bedömer dock ändå att detta inte kommer att ha en negativ inverkan på mitt arbete.

Operation Desert Storm kommer också att avgränsas till flyginsatsernas del i operationen (fas 1-3), då jag anser att det är den delen som är viktig för min analys. Jag inser dock att ett stort bortfall av viktiga händelser under operationen därmed kommer att ske och att den röda tråden i operationens utförande kommer att bli mycket tunnare.

⁵ Förenta Nationerna

⁶ North Atlantic Treaty Organization

Detta innebär också bland annat att den politiska kampen och bakgrunden till operationen inte kommer att avhandlas. Men då dessa delar inte har något egentligt större värde för min uppsats som kommer att handla om den indirekta och den direkta metoden under operationen så bedömer jag att detta inte har någon negativ påverkan på uppsatsen.

Analysen kommer att ske på en hög strategisk nivå. Detta innebär således att jag endast kommer att analysera de strategiska målen. Är de tyngdpunkter eller kritiska sårbarheter? Jag kommer därmed inte att gräva djupare i enskilda förbands insatser och målval och hur de tillämpar indirekt och direkt metod. Utan jag kommer att titta på hur flyginsatserna i sin helhet har varit planerade och genomförda. För att kunna mäta detta statistiskt så kommer det att mätas i anfallsmål under planeringsfaserna samt i antalet anfall och planerade uppdrag mot dessa mål under genomförandet. Nackdelen med en analys på hög strategisk nivå är att jag inte kommer få med alla gånger indirekt och direkt metod har tillämpats under operationen. Däremot så kommer skillnaden mellan indirekt och direkt metod att bli klarare. Då en tyngdpunkt på en taktisk nivå kan vara en kritisk sårbarhet på en operativ nivå så kommer jag alltså inte att behöva ställas inför sådana dilemman.

3.3 Historiska källor

Jag har valt att analysera Operation Desert Storm. Valet av just Operation Desert Storm bygger på att det är en mycket stor operation som inte varade mer än 45 dagar. Detta innebär att det var en oerhört intensiv operation som är lättare att återge och som det finns mycket information om. Utöver det så spelade flyginsatserna en väldigt stor och avgörande roll i just denna operation. De historiska källorna jag använt i detta arbete är:

- McCausland, Jeffrey, Lt-Col, *The Gulf Conflict: A Military Analysis* (London, Brassey's, 1993)
- Don Hutchison, Kevin, *Operation Desert Shield/Desert Storm – Chronology and Fact Book* (USA, Greenwood Press, 1995)
- Bin, A. Hill, R. Jones A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998)

3.3.1 Lt-Col. Jeffrey McCausland

I hans bok, *The Gulf Conflict: A Military Analysis*, beskriver han hur Gulfkriget gick till och han förmedlar även en analys av kriget samt hur man vidare kan utveckla strategier utifrån de erfarenheter som dragits. Han beskriver även väldigt noggrant hur de allierade tänkte när de planerade Operation Desert Storm och det är främst denna del jag kommer att nyttja i min uppsats. Boken är utgiven 1993 och har därmed en väldigt stor närhet till ämnet (Gulfkriget, 1991). Nackdelen med detta är att all information om operationen inte var släppt ännu så det kan förekomma vissa brister i materialet, främst på de statistiska delarna. Författaren deltog själv i operationen som bataljonschef på ett artilleriförband och boken är därmed delvis en deltagande observation. Fördelen med detta är att han är djupt insatt i ämnet och beskriver på så sätt väldigt bra vad som hände och vad som planerades under operationen. Nackdelen är dock att boken kan vara subjektiv och endast beskrivet från hans synvinkel.

3.3.2 Kevin Don Hutchison

Hutchison har skrivit boken ”Operation Desert Shield/Desert Storm – Chronology and Fact book”. Boken handlar om både Operation Desert Shield och Desert Storm, där han dag för dag beskriver vad som hände. Nackdelen med hans bok är att han utelämnar en del viktiga händelser under operationerna då han inte är helt säker på vad som hände. Detta gör att det stundtals är väldigt svårt att följa händelseförloppet samt att stora delar av fakta försvinner och boken blir i sin helhet mindre tillförlitlig. Dock kan boken också ses som mer tillförlitlig då osäkra delar ej berörs. Boken är också skriven till stora delar endast från FN-truppernas sida sett vilket gör att den kan ses som väldigt subjektiv. Men då författaren endast beskriver fakta i form av händelseförlopp och vem som gjorde vad så får man ändå intrycket av att boken är objektiv och den uppenbara subjektiviteten påverkar så till vida inte negativt. Boken är utgiven 1995 och har närhet till ämnet då inte mycket information ännu hunnit gå förlorad. Författaren i sig är en specialist inom information och har tidigare varit verksam inom ämnet militärhistoria. Hans tidigare bok ”World War II in the North Pacific: Chronology and Fact book” har även blivit rekommenderad av USA:s kommission inom militärhistoria. Han verkar därmed ha väldigt god kunskap inom militärhistoria samt Gulfkriget och det förekommer därmed inte så stor risk för direkt felaktig information i boken.

3.3.3 A. Bin, R. Hill, A. Jones

Författarnas bok, ”Desert Storm – A Forgotten War”, beskriver operationen i både händelseförlopp och siffror. Boken innehåller även intervjuer med folk som deltog i kriget men de delarna är väldigt tydligt markerade. De statistiska delarna av boken, de som jag huvudsakligen kommer att nyttja, är främst tagna från försvarsdepartement eller statliga undersökningar. Dessa handlingar har jag dock inte kunnat hitta och nyttjar då istället boken som källa. Författarna skriver även själva att några mindre fel kan förekomma i dessa delar. Boken i sig är väldigt objektiv och författarna själva skriver att även om de är födda i västerländska länder så har de försökt att bibehålla objektiviteten genom hela boken. Den är utgiven 1998 och har även den en god närhet till ämnet. Den är dock lite senare skriven än de andra böckerna och det förefaller vara ganska bra då det märks att de har haft tillgång till mer information än de andra författarna, troligtvis information som getts ut några år senare. Denna bok liksom de tidigare nämnda förefaller vara valid och avhandlar ämnet väldigt ingående. Författarna har studerat allt från diplomati, statistik och matematik. De är samtliga välutbildade och en av dem har tidigare även skrivit tre prisvinnande böcker inom militärhistoria. De bedöms därför vara väldigt professionella inom sina områden. Detta innebär att boken troligtvis inte kommer att innehålla mycket felaktig information utan till huvuddel säker fakta.

4 Teoretisk bakgrund

Den huvudsakliga litteraturen jag kommer att använda mig av för att beskriva begreppen indirekt och direkt metod och som kommer att spegla stora delar av mitt arbete är Militärstrategisk doktrin⁷, Doktrin för markoperationer⁸, samt Doktrin för gemensamma operationer⁹. Jag bedömer att denna litteratur är objektiv då jag inte finner något skäl för Försvarsmakten att ljuga eller vinkla sina egna doktriner. Dessa doktriner har också närhet till ämnet och är tydliga studier av ämnet jag kommer att avhandla. Även om dessa doktriner är svensk litteratur så bedömer jag att detta inte kommer att ha någon negativ inverkan på arbetet, trots att Sverige inte har varit i krig på väldigt länge och har således inte använt sig av indirekt- och direkt metod i ett krig på 1990-talet. Våra doktriners innebörd av indirekt och direkt metod bygger trots allt på engelsmannen och infanteriofficeren Liddell Harts studier inom området, en person som själv deltagit i krig.¹⁰ Sir Basil Henry Liddell Hart beskriver vad indirekt metod är i teorin samt hur indirekt metod kan användas inom krigföring. Då hans sista bok inom ämnet, ”Strategy”, utgavs 1967 så har det kommit lite andra tolkningar på indirekt methods betydelse under senare tid. Dock så utgår våra svenska doktriner till en stor del från hans uppfattning inom ämnet. I de svenska doktrinerna finns förklaringar till vad indirekt- och direkt metod är och där belyses även en del av kontrasten mellan dem. Dessa förklaringar är dock till huvuddelen tagna från Liddell Hart men översatta till svenska.

4.1 Centrala begrepp

De centrala begreppen som kommer att nyttjas är:

- Indirekt metod
- Direkt metod

Dessa två begrepp är genomgående i hela uppsatsen. Övriga begrepp såsom systemchock, avgörande punkter, kritiska sårbarheter, tyngdpunkter och några till kommer att användas men de förklaras närmare under begreppen indirekt metod och direkt metod. Då begreppet operation används kommer även detta att beskrivas.

⁷ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm, Försvarsmakten, 2002)

⁸ Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer* (Stockholm, Försvarsmakten, 2005)

⁹ Försvarsmakten, *Doktrin för gemensamma operationer* (Stockholm, Försvarsmakten, 2005)

¹⁰ Försvarshögskolan, *Modern krigskonst – Militärmakt i förändring* (Stockholm, Försvarshögskolan, 2003) s. 311

4.1.1 Indirekt metod

Begreppet indirekt metod introducerades av Sir Basil Henry Liddell Hart 1927. Nyttjandet av metoden var inte nytt utan hade redan då använts av fältherrar i samband med slag, fälttåg och krig. Det Liddell Hart gjorde var att analysera ett större antal krig och karakterisera strategin hos de som vann.¹¹

Men vad är då indirekt metod? Enligt Liddell Hart så är teorin bakom indirekt metod baserad på förutsättningen att:

The perfection of strategy would... be to produce a decision – the destruction of the enemy's armed forces through their unarming and surrender – without any fighting.¹²

Kort sagt så är målet att vinna ett slag utan att ens behöva strida, helst med så få förluster som möjligt. Även Sun Zi hävdade: `Att utkämpa hundra strider och vinna ett hundra segrar är inte det finaste av det fina. En strategi som ger seger utan strid är överlägsen detta.¹³ Den indirekta metoden möjliggör just detta. Det är ett verktyg som gör det möjligt att med begränsningar i medel och metoder, kunna uppnå strategiska, militärstrategiska, operativa eller taktiska mål i fred, kris och krig. Genom en förskjutning av styrkeförhållanden skapar man sig en så fördelaktig situation som möjligt. Detta kan leda till att fiendens styrkor upplöses, antingen utan strid eller i samband med konfrontation. Dock så skall förskjutningen av styrkeförhållanden vara både fysisk och mental. Förenklat kan man förklara det mentala planet som det som ska resultera i den minst förväntade vägen och den fysiska som den med minst motstånd. Det är syftet med den indirekta metoden.¹⁴ För att vidare förklara hur man går till väga för att skapa en förskjutning av styrkeförhållanden på dessa plan måste först en del begrepp klaras ut.

Varje militär operation eller krig kräver en bedömning av var, när och hur man skall uppnå ett avgörande. En tyngdpunkt är således den eller de faktorerna till vilka parterna baserar sin förmåga till kamp. Detta behöver inte nödvändigtvis vara de fysiska förmågorna så som speciella förband, utan det kan även vara konceptuella och moraliska förutsättningar.¹⁵ Tyngdpunkten är i sin tur beroende av avgörande punkter från vilka tyngdpunkten kan påverkas, dessa kan vara både geografiska och manöverinriktade och är delmål man måste passera för att nå tyngdpunkten. Genom att slå mot dessa avgörande punkter och nå framgång så kan man successivt påverka och förskjuta tyngdpunkten och få motståndaren ur balans.¹⁶ Dessa punkter finns på alla nivåer, allt från strategiska till taktiska.

¹¹ Försvarshögskolan, *Modern krigskonst – Militärmakt i förändring* (Stockholm, Försvarshögskolan, 2003) s. 311, 312

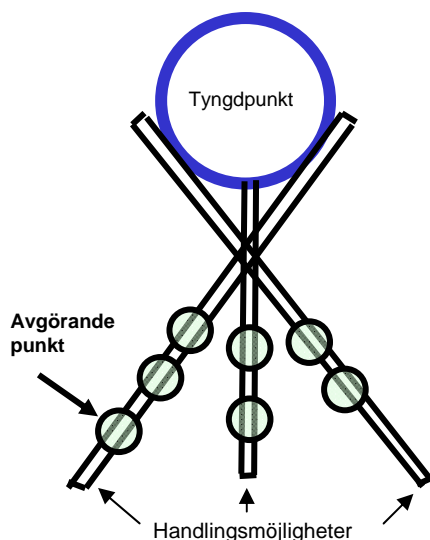
¹² Försvarshögskolan, *Modern krigskonst – Militärmakt i förändring* (Stockholm, Försvarshögskolan, 2003) s. 313

¹³ Försvarsmakten, *Militärteorins grunder* (Stockholm, Försvarsmakten, 2004) s. 71

¹⁴ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm, Försvarsmakten, 2002) s. 83

¹⁵ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm, Försvarsmakten, 2002) s. 78

¹⁶ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm, Försvarsmakten, 2002) s. 78

Figur 1 Sambandet mellan handlingsmöjligheter, avgörande punkter samt tyngdpunkten¹⁷

Vad har då detta att göra med indirekt metod? Genom att analysera motståndarens tyngdpunkt så kan man identifiera hans avgörande punkter, styrkor och svagheter. Denna kunskap kan sedan användas som ett underlag för hur man skall använda sina egna medel och metoder för att slå mot motståndarens svagheter och begränsa hans styrkor. Den indirekta metoden innebär att man inte ska rikta sina stridskrafter mot motståndarens tyngdpunkt utan istället mot dennes kritiska sårbarheter.¹⁸ Man ska också undvika dennes styrkor, förband eller system som är satta att skydda tyngdpunkten.¹⁹

Kritiska sårbarheter är också ett begrepp som används flitigt då man talar om indirekt metod. Det förutsätter att varken vi eller motståndaren kan vara stark inom alla områden, det finns alltid någon svaghet. Kritiska sårbarheter är något som återfinns i de avgörande punkterna och är de av motståndarens svagheter som om de framgångsrikt angrips, rubbar motståndarens förutsättningar att nå sina mål.²⁰ Det är också punkter där vi kan nå ett avgörande till vår fördel och där motståndaren är svag eller inte förväntar sig ett angrepp.²¹ Genom att kontinuerligt utnyttja motståndarens kritiska sårbarheter på alla nivåer kan framgång nås. Det är dock viktigt att ha i åtanke att endast ett fåtal kritiska sårbarheter kan identifieras på förhand. De flesta uppstår inte förrän under själva striden då vårt eget agerande kan få till följd att motståndarens kritiska sårbarheter uppenbaras. Det är nyttjandet av dessa kritiska sårbarheter som bildar basen för den indirekta metoden. Men det krävs en bra underrättelseförmåga för att kunna nyttja indirekt metod till sitt fulla. Bilden nedan visar hur begreppen tyngdpunkt, avgörande punkter och kritiska sårbarheter hör ihop. Genom att framgångsrikt slå mot motståndarens kritiska sårbarheter och i en omedelbar närhet så lyckas man lättare rubba fiendens tyngdpunkt för att till slut få denna på fall och bryta hans vilja till

¹⁷ Bilden är tagen från Försvarmakten, *Doktrin för gemensamma operationer* (Stockholm, Försvarmakten, 2005) s. 65, men modifierad av författaren.

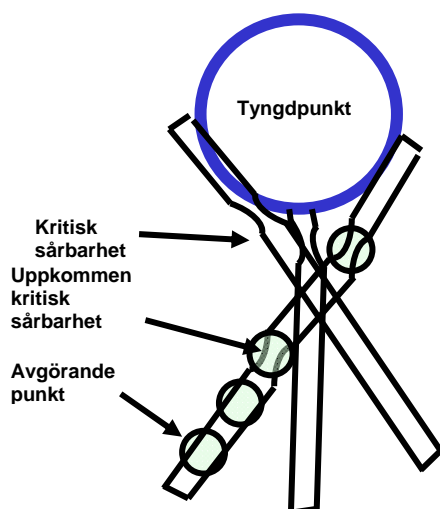
¹⁸ Försvarmakten, *Doktrin för gemensamma operationer* (Stockholm, Försvarmakten, 2005) s. 78

¹⁹ Försvarmakten, *Doktrin för markoperationer* (Stockholm, Försvarmakten, 2005) s. 60

²⁰ Försvarmakten, *Doktrin för markoperationer* (Stockholm, Försvarmakten, 2005) s. 59

²¹ Försvarmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm, Försvarmakten, 2002) s. 85

fortsatt kamp. Att utnyttja alla möjligheter till framgång när sådana uppstår är att tillämpa den indirekta metoden.

Figur 2 Sambandet mellan avgörande punkter, kritiska sårbarheter och tyngdpunkten²²

Det går att sammanfatta det hela med: om jag exempelvis slår mot motståndarens kritiska sårbarheter eller gör en manöver som begränsar motståndarens handlingsmöjligheter så använder jag mig av indirekt metod på det fysiska planet. Detta ger mig nämligen en fördelaktig situation och styrkeförhållandena förskjuts. Om jag gör en oväntad eller överraskande rörelse, vilseleder, så leder det till att motståndaren har svårt att förutsäga mitt nästa drag och känner sig då i efterhand, fastlåst eller rentutav handlingsförlamad. Detta är indirekt metod på det mentala planet.²³

Om dessa svagheter systematiskt utnyttjas kan man till slut beröva fienden hans handlingsfrihet och försätta fienden i en systemchock²⁴ för att till slut bryta hans vilja till fortsatt kamp.

4.1.2 Hur kan indirekt metod tillämpas av förband?

För att åskådliggöra nyttjandet av indirekt metod ska jag nu ge ett exempel på hur det kan nyttjas:

Genom underrättelser har du som chef på ett förband fått reda på att motståndarens sambandssystem är väldigt sårbart, en kritisk sårbarhet. Du bestämmer dig för att med signalstörning störa ut det fientliga pansarskyttekompaniets sambandssystem. Detta lyckas och deras chef får då svårt att ge order till sina underställda. Han tappar även lägesuppfattningen och de underställda cheferna vet då inte var deras sidoförband är. Efter ytterligare underrättelser får du reda på var motståndarens drivmedelsfordon befinner sig. Du lyckas överraska och kringgå motståndaren och slå ut drivmedelsfordonen. Deras kompani får nu inget drivmedel och får således en begränsad rörlighet. Du har nu lyckats att få motståndarens chef att känna sig fastlåst

²² Bilden är tagen från Försvarsmakten, *Doktrin för gemensamma operationer* (Stockholm, Försvarsmakten, 2005) s. 64, men modifierad av författaren.

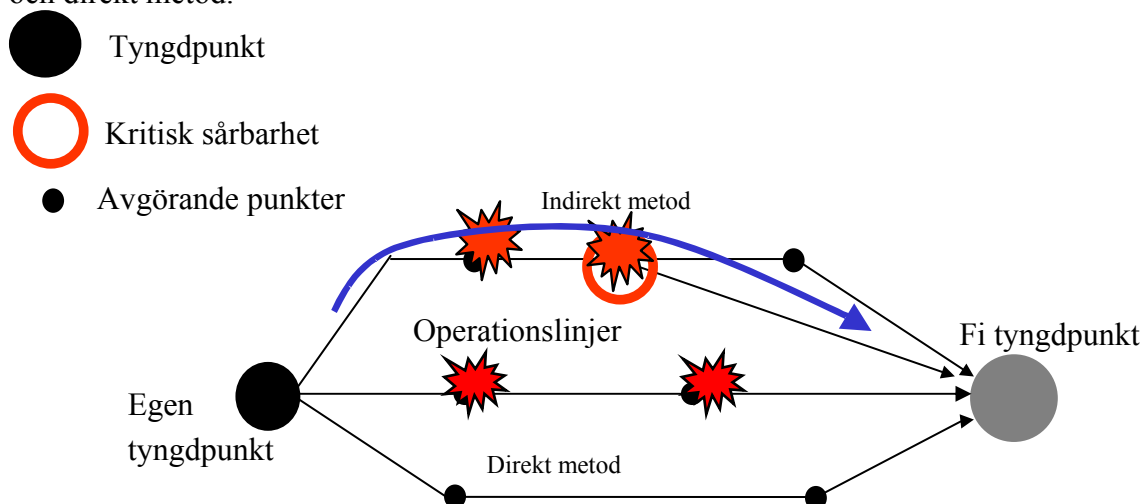
²³ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm, Försvarsmakten, 2002) s. 83

²⁴ Hela organisationen får ett sammanbrott, samordningen upphör.

och du har begränsat motståndarens handlingsfrihet. Efter upprepade slag mot motståndarens kritiska sårbarheter så lyckas du till slut försätta motståndaren i systemchock. Han förlorar sin vilja till kamp. Du har lyckats med detta utan några som helst egna förluster. Det är precis det den indirekta metoden innebär, att med minsta möjliga förluster vinna mesta möjliga fördelar.

4.1.3 Direkt metod

Direkt metod kan till vissa delar ses som en motpol till indirekt metod. Där strävar man efter att direkt eller över avgörande punkter angripa motståndarens tyngdpunkt.²⁵ Detta kan också innebära att man med sina militära medel gör en direkt kraftmätning med motståndarens styrkor.²⁶ Istället för att som i den indirekta metoden slå mot fiendens kritiska sårbarheter så slår man direkt mot hans tyngdpunkt. Man utmanar hans styrkor i syfte att nå ett direkt avgörande. Detta görs ofta med kraftsamlingar av egna resurser och kraftmätningar i strid mellan parternas styrkor.²⁷ Därmed så tar man mindre hänsyn till egna förluster. Bilden nedan illustrerar skillnaden mellan användandet av indirekt och direkt metod.

Figur 3 Skillnaden på handlingsmöjligheter mellan indirekt och direkt metod²⁸

4.1.4 Hur kan direkt metod tillämpas av förband?

För att få en djupare insyn i den direkta metoden följer nu ett exempel på dess användning:

Genom en tidig analys av motståndaren så har du lyckats identifiera att fiendens tyngdpunkt är hans stridsvagnsförband. Detta förband har genom många segrar och hög moral gett motståndaren en vilja till kamp. Du gör bedömningen att om du lyckas att direkt slå ut detta förband så kan du bryta motståndarens vilja till fortsatt kamp. Detta förutsätter att du når en framgång i slaget. Därmed tar du dina bästa stridsvagnsförband och anfaller direkt motståndarens stridsvagnsförband. I och med att du hade bättre

²⁵ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm, Försvarsmakten, 2002) s. 84

²⁶ Försvarsmakten, *Doktrin för gemensamma operationer* (Stockholm, Försvarsmakten, 2005) s. 59

²⁷ Smedberg, Marco, *Om stridens grunder – Från Waterloo till kryssningsrobotar* (Stockholm, Page One publishing, 1994) s. 57

²⁸ Bilden är tagen från Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm, Försvarsmakten, 2002) s. 85, men modifierad av författaren.

tekniskt utvecklade stridsvagnar och en större mängd så lyckades du vinna slaget. Detta ledde till en del egna förluster men du lyckades i alla fall åstadkomma en betydande vinst som ledde till att fiendens tyngdpunkt förstördes och han förlorade sin vilja till kamp.

4.2 Analysverktyg

4.2.1 Indirekt metod som analysverktyg

Enligt tidigare beskrivning av den indirekta metoden så har jag tagit fram följande nyckelelement som symboliserar ett förbands nyttjande av indirekt metod på det fysiska planet i krig, konflikt, operation:

- Systematiska slag mot motståndarens kritiska sårbarheter – genom att nedkämpa exempelvis ledningscentraler, viktiga politiska byggnader, drivmedelsdepåer, underhållsfordon så kan motståndarens tyngdpunkt rubbas.

Dessa nyckelelement kommer att användas som underlag till analysen av Operation Desert Storm.

4.2.2 Direkt metod som analysverktyg

Följande punkter är nyckelelement i användandet av den direkta metoden på det fysiska planet i krig, konflikt eller operation:

- Angripandet av motståndarens tyngdpunkt direkt eller över avgörande punkter – ex. ett direkt anfall mot fiendens luftförsvar eller markförsvar
- Kraftmätningar i strid mellan parternas styrkor

Även dessa nyckelelement kommer att användas som underlag för analys av Operation Desert Storm.

5 Resultat

5.1 Kort om Operation Desert Storm

En operation kan förklaras på följande sätt:

- En operation är en eller flera militära insatser utförda av förband på olika krigföringsnivåer.²⁹

Operation Desert Storm inleddes runt kl. 02.00 den 17:e januari 1991.³⁰ Detta var följden av Iraks vägran att dra tillbaka sina trupper från Kuwait före det av FN utsatta datumet. Konsekvensen av detta blev ett anfall sanktionerat av FN. Anfallet som till stora delar bestod av NATO-styrkor, främst USA, var uppdelat i ett upprustningsskede, Desert Shield, och ett stridsskede, Desert Storm. Syftet var att driva ut de irakiska styrkorna ur Kuwait och understödja återuppbyggnaden av det kuwaitiska styret. Detta skulle genomföras med en operation, Desert Storm, som var uppdelad i fyra faser. Dessa faser skulle inte men överlappade ändå varandra och pågick under hela operationen.³¹ De bestod av:

Fas	Benämning	Mål/Uppdrag
1	Strategisk luft	Irakisk command and control (stridsledning) Bekämpning av flygvapnet Underhållslinjer till Kuwait NBC-tillgångar (Nuclear, Biological, Chemical) Republikanska gardet
2	Luftöverlägsenhet	Besegra flygvapnet Fientliga underhållslinjer
3	Stridsfält	Fientliga underhållslinjer Framgrupperade NBC-tillgångar Republikanska gardet och andra framgrupperade enheter
4	Markoffensiv	Frigör Kuwait Nedkämpa irakiska markstyrkor

Tabell 1: Sammanfattning av målen under Operation Desert Storm³²

Operationen i sig var en enastående framgång och ledde till de irakiska styrkornas kapitulation på Safwans flygfält 45 dagar senare. Då hade FN-styrkan lyckats att fördriva de irakiska styrkorna ur Kuwait och förstört stora delar av fiendens förmåga till krigföring.³³

²⁹ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm, Försvarsmakten, 2002) s. 103

³⁰ Don Hutchison, Kevin, *Operation Desert Shield/Desert Storm – Chronology and Fact Book* (USA, Greenwood Press, 1995) s. 71

³¹ McCausland, Jeffrey, Lt-Col, *The Gulf Conflict: A Military Analysis* (London, Brassey's, 1993) s. 25, 26

³² McCausland, Jeffrey, Lt-Col, *The Gulf Conflict: A Military Analysis* (London, Brassey's, 1993) s. 25

³³ Don Hutchison, Kevin, *Operation Desert Shield/Desert Storm – Chronology and Fact Book* (USA, Greenwood Press, 1995) s. xv

5.2 Planerad indirekt och direkt metod under första fasen

Första fasen av Operation Desert Storm bestod av följande mål/uppdrag:

1. Irakisk command and control (stridsledning)
2. Bekämpning av flygvapnet
3. Underhållslinjer till Kuwait
4. NBC-tillgångar (Nuclear, Biological, Chemical)
5. Republikanska gardet

Detta var hur FN hade planerat den första fasen av genomförandet av operation. För att kunna beräkna antalet gånger indirekt och direkt metod användes under fasen så måste först punkterna ovan delas in antingen indirekt eller direkt metod. Till detta används analysverktygen.

1. Att slå mot den irakiska stridsledningen är att slå mot en kritisk sårbarhet då de irakiska ledningsresurserna finns här. Utan sin stridsledning får irakierna svårt att leda sina styrkor. Detta gör det väldigt svårt för det irakiska försvaret att överhuvudtaget fungera som det ska. Den irakiska stridsledningen kan inte heller utgöra något direkt hot mot de allierades flygstyrkor. Därmed kan man konstatera att bekämpa irakisk stridsledning är att tillämpa **indirekt metod**.³⁴
2. Att bekämpa flygvapnet kan vara att både nyttja indirekt eller direkt metod då det beror på om flygplanen var undangömda i hangarer eller om de var aktivt stridande. Att bekämpa undangömda flygplan eller flygplan i hangarer är att slå mot en kritisk sårbarhet och då används **indirekt metod**. Att mötas flygplan mot flygplan är att mäta sina styrkor och då används **direkt metod**. Även flygfält, flygplatser och radarer räknas in i denna punkt då de utgör en del av flygvapnet. Dessa punkter är dock kritiska sårbarheter då inga flygplan kan lyfta eller landa om inga flygplatser/flygfält finns. Därmed används indirekt metod även mot dessa.³⁵
3. Att ha underhållslinjer till Kuwait som mål innebär att man vill förhindra fienden att förstärka sina enheter. Det kan vara med allt från vägar, järnvägar, drivmedel, oljeanläggningar till viktiga militära industrier. Dessa mål utgör i regel inget motstånd mot flygvapen så länge de inte är utrustade med robotar och dylikt. Genom att nedkämpa dessa mål så begränsar man fiendens handlingsfrihet och uthållighet. Därmed så är dessa linjer väldigt känsliga och blir således också kritiska sårbarheter. Alltså kan man konstatera att man använder **indirekt metod** mot dessa mål.³⁶
4. NBC-tillgångar innebär industrier, anläggningar eller depåer där NBC-medel finns. För att omöjliggöra för fienden att använda sig av NBC-vapen så slår man mot de kritiska sårbarheterna som i dessa fall är just depåer eller industrier där man kan finna NBC-medel. Därmed använder man sig av **indirekt metod**. Då

³⁴ Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 91-93, 108-110

³⁵ Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 85-90

³⁶ Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 106-108

inga NBC-vapen nyttjades så kan man därmed inte heller säga att man mätte sina styrkor mot de andras.³⁷

5. Det republikanska gardet var irakiernas mest välutrustade och vältränade styrka. De var deras huvudstyrka och även deras tyngdpunkt. De var det största hotet mot FN-styrkorna i landet. Att anfalla direkt mot det republikanska gardet innebär att man gör en kraftmätning i strid. Därmed använder man sig av **direkt metod**. Om det republikanska gardet inte hade haft några vapen som kunde bemöta FN:s flygplan så hade metoden mer varit indirekt. Det republikanska gardet var dock utrustat med robotar och andra luftvärnsförmågor och därmed blir metoden direkt.³⁸

Under den första fasen kan man se att 3,5 av de 5 uppsatta målen var Iraks kritiska sårbarheter. Därmed ämnade man nyttja den indirekta metoden 3,5 av 5 gånger.

5.3 Planerad indirekt och direkt metod under andra fasen

Andra fasen av Operation Desert Storm bestod av följande mål/uppdrag:

1. Besegra flygvapnet
2. Fientliga underhållslinjer

Genom att applicera analysverktyget på följande mål och uppdrag så får man fram följande resultat av indirekt och direkt metods fördelning under andra fasen av operationen:

1. Att besegra flygvapnet är ett väldigt komplext mål. För att göra detta använde man sig av både **direkt och indirekt metod**. Det är nämligen likadant som att bekämpa flygvapnet, vilket var målet i fas ett. Man måste ibland nyttja direkt metod och möta flygplanen med sina egna flygplan eller så lyckas man hitta flygvapnets kritiska sårbarheter i form av parkerade plan i hangarer eller plan som står på flygplatser. Även flygplatser får räknas till flygvapnet och även de är kritiska sårbarheter.³⁹
2. Att bekämpa underhållslinjer är att nyttja **indirekt metod** då dessa underhållslinjer är kritiska sårbarheter. Där transporterar nämligen Irak allt sitt underhåll. Genom att förstöra dessa underhållslinjer försämrar man möjligheterna för Irak att förstärka upp sina enheter samt att man begränsar deras handlingsfrihet.⁴⁰

Under fas två så kan man se att både tyngdpunkter och kritiska sårbarheter var klara mål under fasen. Dock så var även här ett av målen både en kritisk sårbarhet och en tyngdpunkt. Detta innebär sammanfattningsvis att man var tvungen att använda indirekt

³⁷ Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 109-110

³⁸ Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 112-115

³⁹ Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 85-90

⁴⁰ Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 106-108.

metod för att bekämpa 1,5 av 2 mål då dessa var kritiska sårbarheter. I övrigt användes direkt metod.

5.4 Planerad indirekt och direkt metod under tredje fasen

Följande mål/uppdrag var planerade för tredje fasen av Operation Desert Storm:

1. Fientliga underhållslinjer
2. Framgrupperade NBC-tillgångar
3. Republikanska gardet och andra framgrupperade enheter

Genom nyttjandet av analysverktyget får man fram följande resultat av fördelningen av indirekt och direkt metod under planeringen av andra fasen av operationen:

1. När man bekämpar underhållslinjerna använder man sig av **indirekt metod**. (se rubrik ”5.3 Planerad indirekt och direkt metod under andra fasen”)
2. Att bekämpa framgrupperade NBC-tillgångar skiljer sig inte mycket från att bekämpa NBC-tillgångar (se rubrik ”5.2 Planerad indirekt och direkt metod under första fasen”). Skillnaden är att de framgrupperade NBC-tillgångarna oftast utgör ett större hot mot en själv. Om dessa tillgångar hade använts hade man kanske fått tillämpa den direkta metoden. Så var inte fallet och man använde istället den **indirekta metoden** för att bekämpa den kritiska sårbarheten och därmed minska fiendens handlingsmöjlighet då man förhindrar nyttjandet av sådana vapen/medel.⁴¹
3. Det republikanska gardet var enligt tidigare ett väldigt stort hot och tyngdpunkt hos motståndaren (se rubrik ”5.2 Planerad indirekt och direkt metod under första fasen”). De andra framgrupperade enheterna var också ett hot mot de egna styrkorna. För att bekämpa dessa enheter måste man angripa de direkt. När man mäter sina egna styrkor direkt med andras och angriper tyngdpunkten direkt så använder man **direkt metod**.⁴²

I den för flygvapnen sista fasen så var 2 av 3 mål Iraks kritiska sårbarheter och ett var en tyngdpunkt där en kraftmätning skedde. Detta innebär således att den indirekta metoden var ämnad att nyttjas mot 2 av 3 mål och den direkta mot ett.

5.5 Genomförd indirekt och direkt metod under hela operationen

För att påvisa hur mycket som nyttjades av den indirekta och den direkta metoden under operationen måste jag först visa antalet anfall och uppdrag som genomfördes på de olika målen. Dessa mål följer planen på anfallsmål under operationen. Detta innebär således att uppdelningen av målen inte skiljer sig från vad som var planerat. Planen genomfördes som det var tänkt. Tabellen nedan urskiljer antalet uppdrag och anfall som genomfördes mot de olika planerade målen. Dessa är även i sin tur uppdelade i indirekt och direkt metod med hjälp av analysverktygen.

⁴¹ Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 109-111

⁴² Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 112-115

Mål	Uppdrag ⁴³	Anfall ⁴⁴	Indirekt eller direkt metod
Markstyrkor (t ex Republikanska gardet)	33 560	22 790	Direkt metod , detta var en av Iraks tyngdpunkter (se rubrik ”5.2 Planerad indirekt och direkt metod under första fasen”, punkt fem)
Flygfält, radarer och flygvapnet	3 748	3 968	Både direkt och indirekt metod (se rubrik ”5.2 Planerad indirekt och direkt metod under första fasen”, punkt två). För att få en tydlighet i uppdelningen på denna punkt så måste man även beräkna antalet nerskjutna irakiska plan och hur de blev nerskjutna. Se tabellen nedan.
Militära industrier och NBC-anläggningar	825	1 943	Dessa var en kritisk sårbarhet i det irakiska försvaret. Därmed nyttjades indirekt metod i detta fallet (se rubrik ”5.2 Planerad indirekt och direkt metod under första fasen”, punkt fyra)
Stridsledning (centraler) och övriga ledningsfunktioner	1 547	1 697	Detta var en kritisk sårbarhet och därmed brukades indirekt metod (se rubrik ”5.2 Planerad indirekt och direkt metod under första fasen”, punkt ett).
SCUD:s	1 599	1 459	SCUD-missilerna blev tidigt under krigets förlopp ett högprioriterat mål och en tyngdpunkt för de allierades styrkor att nedkämpa. Detta byggde på ett uttalat hot från Saddam Hussein att använda dessa laddade med kemiska stridsmedel. Därmed använde man direkt metod för att omedelbart försöka slå ut dessa missiler innan man själv fick för mycket förluster. ⁴⁵ Kopplat till detta är att man försökte spåra upp NBC-anläggningar och förstöra de för att omöjliggöra för Irak att ladda SCUD-missilerna med NBC-medel. Dessa NBC-anläggningar blev således kritiska sårbarheter.

⁴³ Ett uppdrag eller på engelska ”sortie”, när ett plan lyfter, genomför sitt uppdrag och landar igen, dessa uppdrag är de som är planerade och inte nödvändigtvis genomförda.

⁴⁴ Ett anfall eller på engelska ”strike” är när ett flygplan släpper bomber eller andra vapen mot ett bestämt mål. Det går således att genomföra flera anfall på ett uppdrag.

⁴⁵ Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 185

Mål	Uppdrag ⁴³	Anfall ⁴⁴	Indirekt eller direkt metod
Luftförsvaret (SAM-sites, AAA)	5 161	1 367	Det irakiska luftförsvaret var ett av de absolut största hoten mot de allierade flygstyrkorna. Dessa bestod av ca 120 SAM:s och 7600 AAA. ⁴⁶ Inte undra på att de allierade såg detta som en av tyngdpunkterna i Iraks försvar även om det inte var inkluderat i planeringen av mål. Det har att göra med den höga risken att få sina egna plan nerskjutna. Därmed nyttjades direkt metod mot dessa mål.
Vägar och järnvägar	945	1 168	Dessa mål ingick även de i planeringsskedet under underhållslinjerna. (se rubrik ”5.2 Planerad indirekt och direkt metod under första fasen”, punkt tre). I och med att de ansågs som kritiska sårbarheter så nyttjade man indirekt metod när man slog mot dessa mål.
Oljeanläggningar	431	539	Även oljeanläggningarna anses tillhöra det irakiska underhållet då olja behövs för att bruka fordon. Dessa anläggningar blev således även de kritiska sårbarheter och man nyttjade därmed indirekt metod (Se rubrik ”5.2 Planerad indirekt och direkt metod under första fasen”, punkt tre).
Elkraftverk och andra elinstallationer	175	345	Elkraftverken och elinstallationerna var tillsammans med stridsledningscentralerna kritiska sårbarheter i Iraks ledningssystem. Utan el är det väldigt svårt att lyckas strömförsörja stora ledningscentraler (se rubrik ”5.2 Planerad indirekt och direkt metod under första fasen”, punkt ett). Därmed kan man konstatera att indirekt metod användes här.

Tabell 2: Sammanfattning av antalet uppdrag och anfall under Operation Desert Storm⁴⁷

Då både indirekt och direkt metod användes under fältet ”Flygfält, radarer och flygvapnet” så måste jag tydliggöra när direkt metod användes samt hur många gånger. Den enda gången direkt metod egentligen användes i dessa fall var då alliansens flygplan hamnade i direkta duellsituationer mot andra flygplan eller helikoptrar. Detta

⁴⁶ Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 85

⁴⁷ Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 234

skedde 38 gånger, varav fem av dessa var mot helikoptrar.⁴⁸ Detta innebär således att av de 3 968 anfall som skedde mot flygfält, radarer och flygvapnet så var endast 38 av de mot andra flygplan eller helikoptrar. Antalet uppdrag blir dock oförändrat då inget av dessa uppdrag var planerade.⁴⁹

5.6 Sammanfattning av indirekt och direkt metod under operationen

Tidigare har jag försökt påvisa hur många gånger indirekt och direkt metod har planerats och genomförts under operationen. I den här delen ska jag sammanfatta detta och visa hur det totala resultatet av indirekt och direkt metods nyttjande blev. Detta kommer i sin tur att delas upp i planering och genomförande för att se om genomförandet skiljde sig från vad man hade planerat. Dock så måste man betänka att genomförandet kommer att räknas i antalet anfall och uppdrag vilket inte helt går att jämföra med planerade anfallsmål då antalet anfall kan skilja mot olika mål (t ex kan man göra 1000 anfall mot republikanska gardet medan man kan göra fem anfall mot stridsledningcentraler).

5.6.1 Planeringsfaserna

Under planeringsskedet av fas ett till tre var 7 av 10 anfallsmål kritiska sårbarheter i Iraks försvar och där man ämnade använda sig av indirekt metod. De återstående tre delarna var tyngdpunkter eller avgörande punkter där direkt metod ämnade användas.

5.6.2 Genomförandefaserna

Under genomförandefasen har indirekt och direkt metod använts under följande antal anfall och uppdrag (för definition av anfall och uppdrag se: tabell 2):

Metod	Uppdrag	Anfall
Indirekt metod	7 671	9 622
Direkt metod	40 320	25 654

Tabell 3: Sammanfattning av den indirekta och den direkta metodens genomförande

⁴⁸ Don Hutchison, Kevin, *Operation Desert Shield/Desert Storm – Chronology and Fact Book* (USA, Greenwood Press, 1995) s. 110 samt

Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998) s. 88

⁴⁹ Don Hutchison, Kevin, *Operation Desert Shield/Desert Storm – Chronology and Fact Book* (USA, Greenwood Press, 1995) s. 72, 73, 77, 84, 85, 87, 89, 95, 100, 102, 103, 105, 110

6 Diskussion

För att svara på min frågeställning så anser jag att jag måste dela upp svaret i två delar. Nämligen hur indirekt och direkt metods fördelning var under planeringsfaserna samt under genomförandefaserna. Även om dessa faser var knutna till varandra så anser jag att det inte är möjligt att ge någon helt sanningsenlig bild utan att hålla dessa delar isär. Detta har till stor del att göra med att mätningarna på indirekt och direkt metods nyttjande inte har sett helt likadana ut då det inte är möjligt att räkna antalet anfall och uppdrag som sker under en planeringsfas och då anfallsmålen under genomförandefaserna är nästan helt likadana som under planeringsfaserna. Dock så bör dessa delar var för sig kunna ge en sanningsenlig bild av metodernas fördelning.

6.1 Indirekt och direkt metod under planeringsfaserna

För att då återkoppla mot min frågeställning: ” Hur ser fördelningen mellan indirekt och direkt metod ut vid flyginsatser i krig under 1990-talet? Ett enkelt svar på denna fråga skulle vara att sju av tio inplanerade anfallsmål var kritiska sårbarheter varvid indirekt metod skulle nyttjas, medan tre av tio mål var tyngdpunkter alternativt avgörande punkter då en kraftmätning skulle ske och där man ämnade nyttja direkt metod. Men ett sådant svar är i sig inte speciellt givande och utvecklande. Däremot kan man i sin tur fråga sig vad denna fördelning innebär och hur den ska skapa ett underlag för en ökad förståelse av nyttjandet av indirekt och direkt metod vid manöverkrigföring.

Att sju av tio mål var ämnade att bekämpas med indirekt metod är faktiskt ganska intressant då flyginsatser i sig har större manövermöjligheter då de kan välja sina mål i större räckvidd samt nå djupt in bakom fiendelinjer. De har därmed möjlighet att lättare nå och bekämpa fientliga kritiska sårbarheter. Flyginsatser är också mindre riskabla än markinsatser då inte lika många liv står på spel när man genomför en flyginsats. Allt detta möjliggör att flyginsatser har större valbarhet om de ska nyttja direkt eller indirekt metod. Trots detta kan man ändå konstatera att man planerade att nyttja indirekt metod i ett större omfång än direkt metod. Detta tror jag kan ha att göra med kostnaden för förlusten av ett flyg. Flygplan är väldigt dyra och det sågs kanske inte ekonomiskt försvarbart att förlora dem. Att den större delen anfallsmål var planerade att bekämpas med indirekt metod innebär även att man i större mängd planerade att försvaga fienden genom att slå mot dennes kritiska sårbarheter istället för direkta kraftmätningar mot dennes tyngdpunkt. Även detta tror jag beror på att man inte ville göra en kraftmätning med en stark motståndare utan man ville försvaga honom först för att inte riskera att få för mycket förluster i både personal och material.

Trots att indirekt metod var planerad att användas oftare än direkt metod så kan man ändå se i resultatet att även direkt metod skulle nyttjas i samtliga faser. Man kan alltså konstatera att man ämnade ha ett samspel mellan båda metoderna under hela operationen. Detta tror jag har att göra med att man ämnade att med direkt metod binda fiendens styrkor i strid och begränsa dennes handlingsfrihet för att möjliggöra nyttjandet av indirekt metod och slag mot dennes sårbarheter. På detta sätt kan även andra kritiska sårbarheter uppenbaras. Jag tror även att man förberedde sig inför en kommande markoffensiv, fas fyra, då stor kraft lades på just att försvaga fienden.

Om man tittar noggrannare på nyttjandet av direkt metod under planeringsfaserna kan man se att större delen av denna var planerad att användas främst mot luftförsvaret i de två första faserna och markförbanden i den tredje. Syftet med detta tror jag har att göra med att man tidigt ville utmana Iraks flygvapen och skapa sig ett luftherravälde. Detta kan man även se då indirekt metods nyttjande, i de två första faserna, riktade sig mot Iraks luftförsvaret i form av bekämpning av radar, flygplatser och flygfält, vilket skulle försvaga Iraks luftförmåga avsevärt och ge de egna styrkorna ett övertag. Detta innebär alltså att fokus vad gäller både indirekt och direkt metod i de två första faserna låg på att få ett tidigt luftherravälde för att fortsättningsvis kunna genomföra sina egna flyginsatser ostört och utan något större hot. Vad gäller den tredje fasens nyttjande av direkt metod mot markförband tror jag berodde på att man ville försvaga fiendens markstyrkor inför den kommande markoffensiven och skapa sig ett bättre utgångsläge. Om man då redan hade luftherravälde så skulle inte hotet mot det egna flyget vara lika stort och man skulle då avsevärt kunna försvaga de fiendliga markförbanden och minska egna förluster på marken.

Vidare ämnade man även nyttja indirekt metod mot Iraks stridsledning. Stridsledningscentralerna var ett av de första inplanerade målen och en väldigt tydlig kritisk sårbarhet i Iraks försvar. Genom att anfälla sådana mål kan man skapa förvirring hos motståndaren, försvåra ledningsmöjligheterna samt göra det svårt för fienden att styra sina förband. Gör man det tidigt får man genast ett snabbt övertag i operationens kommande faser. Utöver detta fanns det ett anfällsmål som var planerat under samtliga tre faser, nämligen underhållslinjerna. Detta innebär att man såg de som exceptionellt viktiga. Genom att bekämpa dessa kritiska sårbarheter så skulle man i en hög grad kunna försvaga fienden genom att exempelvis slå ut hans drivmedelsresurser, hans framryckningsvägar, samt hans vatten och mattillgångar. Detta skulle förkorta fiendens uthållighet.

Då min problemformulering var: Hur ser fördelningen mellan indirekt och direkt metod ut vid flyginsatser i krig under 1990-talet?; så skall jag nedan presentera ett antal slutsatser som ska besvara frågan. Dessa slutsatser bygger på diskussionen ovan och riktar sig mot de allierade styrkorna plan.

- Huvudsakligen slå mot kritiska sårbarheter och nyttja indirekt metod för att försvaga fienden och inte få onödiga förluster, samt undvika fiendens styrkor.
- Samspel mellan direkt och indirekt metod genom hela operationen för att med direkt metod binda upp fiendens styrkor och med indirekt metod exploatera fiendens kritiska sårbarheter.
- Omedelbart nyttja indirekt metod och bekämpa fiendens stridsledningscentraler för att försvåra hans ledningsmöjligheter och göra det svårt för honom att styra sina styrkor.
- Inledningsvis lägga fokus på Iraks luftförsvaret, för att med direkt metod anfälla direkt mot luftförsvaret samt med indirekt metod försvaga det systematiskt genom att anfälla radar, flygplatser och flygfält. Detta skulle göras för att tidigt få ett luftherravälde.
- Slutligen i tredje faser nyttja direkt metod och direkt anfälla Iraks markstyrkor i syfte att försvaga dessa inför en kommande markoffensiv.

- Kontinuerligt nyttja indirekt metod och slå mot fiendens underhållslinjer för att systematiskt försvaga honom och minska hans uthållighet.

Jag tror att dessa slutsatser kan vara bra att ta med sig vid planeringen av en eventuell kommande svensk operation, då de kan ge en viss förståelse i hur man kan nyttja och fördela indirekt och direkt metod i en operation. Detta leder mig då tillbaka till mitt syfte, nämligen att skapa ett underlag för en ökad förståelse för nyttjandet av indirekt och direkt metod vid flyginsatser. Trots allt så vann de allierade en förkrossande seger mot en av dåtidens stora krigsmakter genom att planera att nyttja indirekt och direkt metod på just det sättet.

6.2 Indirekt och direkt metod under genomförandefaserna

Jag återkopplar återigen till frågeställningen: ”Hur ser fördelningen mellan indirekt och direkt metod ut vid flyginsatser i krig under 1990-talet?” För att svara på denna fråga så får jag utgå från tabell 3 som tydligt påvisar att antalet uppdrag och anfall med den indirekta metoden var 7 671 respektive 9 622 och antalet uppdrag och anfall med den direkta metoden var 40 320 respektive 25 654. Detta resultat är onekligen väldigt intressant då det under planeringsskedet planerades ett nyttjande av indirekt metod mot fler mål än direkt metod. Nu kan man alltså se att under genomförandefaserna så blir resultatet omvänt då antalet anfall och uppdrag som skedde med den direkta metoden var betydligt mycket större. Detta antar jag har att göra med att det krävs betydligt mycket mer anfall mot en fientlig tyngdpunkt än mot en kritisk sårbarhet för att få ut samma effekt. Om jag exempelvis gör 100 anfall mot Republikanska gardet så är det inte säkert att effekten på fienden blir större än om jag gör två anfall mot fiendens stridsledningscentraler. Sen får man även betänka att det krävs mer resurser för att göra en kraftmätning med motståndarens styrkor än att slå mot dennes kritiska sårbarheter.

Om man vidare tittar i tabell 2 så kan man se att den absolut största delen uppdrag och anfall som skedde med någon metod skedde med direkt metod mot markstyrkor så som det Republikanska gardet. Näst intill två tredjedelar av alla anfall skedde mot dessa. Detta påvisar vikten av att bekämpa fiendens starkaste styrka och en av hans tyngdpunkter, det är ju trots allt dessa styrkor som utgjorde det största hotet mot de allierades styrkor. Kopplat till detta kan man se att endast en liten del uppdrag och anfall genomfördes mot dessa markstyrkors ledningsfunktioner och underhållslinjer i syfte att försvaga dem. Detta tror jag beror på att det var svårare att spåra upp och identifiera gömda ledningscentraler och underhållsbaser gentemot att direkt angripa markstyrkorna. Vidare kan man även se att den näst största delen anfall skedde med indirekt och direkt metod mot Iraks flygfält, radarer och flygvapen. Detta går hand i hand med vad som var planerat då man i planläggningen tidigt ville få luftherravälde. Därmed så gjordes många anfall mot just dessa mål. Det man också kan se är att många uppdrag mot övriga delar av luftförsvaret (SAM-sites osv.) var planerade men det gjordes inte så många anfall. Detta tror jag har att göra med att just de delarna av luftförsvaret var ett otroligt stort hot och väldigt farliga för de egna flyginsatserna. Därmed så vågade man inte att riskera att utmana dessa i lika stor omfattning som markförbanden. Man försökte istället slå ut deras kritiska sårbarheter i form av radar för att göra det svårare för dem att finna och identifiera egna flygplan och på så vis göra de delarna av luftförsvaret obrukbara. En annan intressant sak som man kan utläsa i resultatet är att en väldigt liten del av anfallen med direkt metod skedde mot Iraks

flygplan och man försökte istället att lägga vikt på att bekämpa dessa med indirekt metod då de var parkerade i hangar eller på flygfält, allt detta för att undvika egna förluster.

Då Irak hotade att ladda sina SCUD-missiler med biologiska stridsmedel så inriktade de allierade sig istället på att leta upp och förstöra dessa samt göra de mindre hotfulla genom att omöjliggöra att de laddades med NBC-medel. Även här går det att tydligt utläsa i tabell 2 att större delen av dessa anfall skedde med indirekt metod mot just NBC-anläggningar och övriga militära industrier. Det var även mot dessa delar den största delen indirekt metod nyttjades under hela operationen. Jag tror att detta har att göra med att man såg det som ett väldigt stort hot om SCUD-missilerna laddades med biologiska medel medan de inte var lika farliga i övrigt. Därför gjordes mer anfall mot NBC-anläggningar än mot SCUD-missilerna.

De tre minsta delarna där indirekt metod användes är mot vägar och järnvägar, oljeanläggningar samt elkraftverk. De två första tillhör Iraks underhållslinjer och även om dessa mål var viktiga eftersom de trots allt var med i planeringen av samtliga tre faser så kan man ändå se att det skedde förhållandevis lite anfall mot dessa gentemot de andra målen. Detta tror jag har att göra med att man inte i onödan vill förstöra infrastruktur samt förstöra miljön genom oljeläckage. Därför tror jag att man var mycket noggrannare när man anföll dessa mål. Man bör också betänka att trots det var dessa mål kritiska sårbarheter och slog man ut dem så försvagade man fienden då man ströp hans underhållsmöjligheter och hans uthållighet minskade. Elkraftverken var det mål som anfölls minst. Detta gjordes i vissa fall för att minska Iraks ledningsförmåga då ledningscentraler är i behov av el. En annan sak som också gjorde dessa till viktiga mål tror jag var att ge de allierade styrkorna ytterligare övertag då de hade bättre mörkerhjälpmedel än Irak. Slogs elkraftverken ut så släcktes stora delar av städerna och parterna blev tvungna att bruka dessa mörkerhjälpmedel. Därmed så fick de allierade styrkorna ett övertag. Där syns det tydligt att till och med tekniska övertag går att få om man brukar indirekt metod på rätt sätt och anfäller kritiska sårbarheter.

Slutligen vill återigen koppla tillbaka till syftet med undersökningen, nämligen skapa ett underlag för en ökad förståelse för nyttjandet av indirekt och direkt metod vid flyginsatser. Frågeställningen var: Hur ser fördelningen mellan indirekt och direkt metod ut vid flyginsatser i krig under 1990-talet? Därmed ska jag nu presentera en sammanfattning av de slutsatser jag kommit fram till under diskussionen av genomförandefaserna. Dessa slutsatser bygger på den tidigare diskussionen och endast på hur de allierade styrkorna genomförde operationen samt den indirekta och direkta metodens fördelning under genomförandet. Jag anser att det är dessa slutsatser som mer ingående förklarar fördelningen av indirekt och direkt metod.

- Det krävdes mer resurser för att nyttja direkt metod gentemot indirekt metod.
- De allierade nyttjade huvudsakligen direkt metod och anföll Iraks markförband. Det är de som utgjorde det största hotet mot de egna förbanden (huvudsakligen markförbanden). Därefter nyttjade de även indirekt metod mot deras kritiska sårbarheter, underhållslinjerna, i syfte att försvaga dem.
- Den största delen av användandet av den indirekta metoden skedde mot flygfält, radar och flygvapnet för att försvaga Iraks luftförsvar då direkta anfall mot

SAM-sites och AAA var för farligt för flygplanen. Genom att skjuta mot radar så försökte man göra SAM-siteserna och AAA:orna obrukbara, därefter angrep man dessa.

- De allierade nyttjade indirekt metod mot fientliga flygplan för att slå mot dem när de var sårbara, i hangarerna. Därmed försökte de undvika nyttjandet av direkt metod och möta dem i duellsituationer.
- Indirekt metod nyttjades då man angrep NBC-anläggningar för att omöjliggöra biologisk laddning av SCUD-missilerna och göra dessa till ett mindre hot. Även direkt metod nyttjades för att angripa SCUD-missilerna.
- De allierade använde även indirekt metod då de anföll elkraftverk. Detta försämrade Iraks ledningsförmåga samt släckte ner delar av städer. Därmed fick alliansen ett övertag då de hade bättre mörkerhjälpmedel än Irakierna.

6.3 Tillförlitlighet

Även om jag har försökt att till så liten del som möjligt påverka arbetet så inser jag att det inte har varit helt möjligt. Främst har min inverkan skett på analysdelarna av de olika delmålen under planeringsfaserna. Dock så anser jag att jag inte har kommit bort från indirekt och direkt metods innebörd när jag nyttjat dessa för att göra en analys. Detta beror på att jag till så stor utsträckning som möjligt har använt mig av analysverktygen och beskrivningen av de centrala begreppen för att fastställa vad som är indirekt och direkt metod. Därmed så anser jag att jag har hållit mig innanför ramarna för metodernas betydelse. Denna inverkan har sin grund i att det ej gick att finna vilka mål som FN-styrkorna hade klassificerat som exempelvis tyngdpunkt och kritisk sårbarhet. Om mina resonemang mot all förmodan vid analysen skulle vara felaktiga så kan detta leda till felaktiga resultat. Jag har utöver detta även fastställt att ett anfall kan räknas som nyttjande av indirekt metod, i själva verket ska man systematiskt bekämpa fiendens kritiska sårbarheter för att nyttja indirekt metod. Min mätning skulle då kunna ses som felaktig men jag har också utgått från att de allierade styrkorna aldrig gjorde endast ett anfall mot något av anfallsmålen och kan på så vis räkna in anfällen som nyttjande av indirekt metod. Det går även att utläsa i tabell 2. Detta borde göra att mätningen ändå blir sanningsenlig. I mitt resultat och diskussion går det att utläsa hur fördelningen av indirekt och direkt metod blev under operationen. Detta återges både i siffror och nyttjande, exempelvis i vilka faser de har använts. Därmed anser jag att min undersökning är valid.

6.4 Fortsatt forskning

Under arbetets gång har jag kommit i kontakt med flera områden där fortsatt forskning kan bedrivas. Först och främst så tycker jag det hade varit intressant att forska vidare med hur indirekt metod nyttjas på det mentala planet, till exempel:

- Vilken påverkan har psykologisk krigföring på fientliga och egna förband?

Intresset i detta bygger på att jag avgränsade mig till det fysiska planet och för att skapa sig en komplett bild av den indirekta metodens nyttjande så måste man även räkna med det mentala planet.

Jag anser även att en fortsatt forskning borde bedrivas på hur markförbanden tillämpade den indirekta och direkta metoden under Operation Desert Storm samt vilken påverkan detta hade på flyginsatserna. Markförbanden hade nämligen inte alls samma möjligheter att slå på djupet som flygförbanden och deras målval blev således väldigt annorlunda. Frågorna som skulle kunna ställas är:

- Hur ser fördelningen mellan indirekt och direkt metod ut vid markoperationerna under Operation Desert Storm?
- På vilket sätt påverkade markoperationerna flyginsatserna under Operation Desert Storm?

Vidare så tycker jag även att fallstudier borde göras på andra operationer för att dra mer slutsatser angående fördelningen mellan indirekt och direkt metod och på så vis skapa ett större underlag för deras nyttjande.

7 Litteratur- och källförteckning

Bin, A. Hill, R. Jones, A. *Desert Storm – A Forgotten War* (USA, Praeger Publishers, 1998)

Byrløkken, Torgeir, Major, *Den indirekte metode under operasjon Iraqi Freedom* (Stockholm, Försvarshögskolan, 2004)

Brindsjö, Mats, Major, *Air Power och asymmetri ur ett högteknologiskt perspektiv* (Stockholm, Försvarshögskolan, 2003)

Don Hutchison, Kevin, *Operation Desert Shield/Desert Storm – Chronology and Fact Book* (USA, Greenwood Press, 1995)

Försvarsmakten, *Doktrin för gemensamma operationer* (Stockholm, Försvarsmakten, 2005)

Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer* (Stockholm, Försvarsmakten, 2005)

Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (Stockholm, Försvarsmakten, 2002)

Försvarsmakten, *Militärteorins grunder* (Stockholm, Försvarsmakten, 2004)

Försvarshögskolan, *Modern krigskonst – Militärmakt i förändring* (Stockholm, Försvarshögskolan, 2003)

McCausland, Jeffrey, Lt-Col, *The Gulf Conflict: A Military Analysis* (London, Brassey's, 1993)

Smedberg, Marco, *Om stridens grunder – Från Waterloo till kryssningsrobotar* (Stockholm, Page One publishing, 1994)